

L.Dz. 1/7/2023/KT

Warszawa, dnia 10 sierpnia 2023 r.

Szanowny Pan
Jarosław Szajner
Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców

Szanowna Pani
Agata Eweretyńska
Dyrektor Departamentu Postępowania Uchodźczego

Szanowni Państwo,

w imieniu podpisanych poniżej organizacji społecznych działających na rzecz praw cudzoziemców i uchodźców w Polsce, pragniemy zwrócić uwagę na niepokojącą nas od pewnego czasu praktykę Urzędu do Spraw Cudzoziemców w zakresie prowadzenia postępowań administracyjnych w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej. Polega ona na nieumieszczeniu w aktach spraw opracowań na temat sytuacji w krajach pochodzenia stron, przygotowywanych przez Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia Urzędu do Spraw Cudzoziemców (dalej: „**Opracowania WIKP**”), na których opierane są decyzje administracyjne.

Z naszych obserwacji wynika, że taka sytuacja ma miejsce w większości spraw cudzoziemców, którym udzielamy nieodpłatnej pomocy prawnej, zarówno w przypadku gdy jest to kolejny, jak i pierwszy wniosek cudzoziemca o udzielenie ochrony międzynarodowej. Ponadto, Opracowania WIKP nie są również uzupełniane na etapie postępowań przed Radą do Spraw Uchodźców

Cudzoziemcy będący w procedurze uchodźczej nie mają więc dostępu do wszystkich istotnych w swojej sprawie dowodów i nie mają możliwości zakwestionowania ustaleń opartych na Opracowaniach WIKP wskazanych w decyzji. Stanowi to naruszenie zasady czynnego udziału strony w postępowaniu, wyrażonej w art. 10 § 1 oraz art. 81 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (dalej: „**k.p.a.**”). To organ administracji jest zobowiązany zapewnić stronom czynny udział w każdym stadium postępowania, a przed wydaniem decyzji umożliwić im wypowiedzenie się co do zebranych dowodów i materiałów. Ze względu na brak zamieszczania w aktach sprawy Opracowań WIKP, czyli *de facto* ich utajnienie, realizacja tej zasady jest jedynie iluzoryczna. Strony nie mają możliwości zapoznania się z pełnym materiałem dowodowym, więc naturalnie nie mogą krytycznie się do niego odnieść. Dochodzi więc do naruszenia podstawowej zasady postępowania administracyjnego.

Dodatkowo art. 73 k.p.a. zapewnia stronom postępowania administracyjnego pełny wgląd do akt sprawy, które są rozumiane szeroko jako „(...) uporządkowany zbiór dokumentów zebranych w związku z prowadzoną sprawą, to jest w szczególności pism składanych przez stronę, protokołów, adnotacji, dowodów doręczenia pism. (...) W komentowanym przepisie jest zatem mowa o **wszelkich dokumentach, które organ prowadzący postępowanie zebrał na potrzeby rozstrzygnięcia danej sprawy**. W aktach sprawy powinny znaleźć się **wszystkie dokumenty mające znaczenie dla sprawy oraz dla toku postępowania**”¹.

Prawo to zostało również wyrażone w art. 51 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., zgodnie z którym każdy ma prawo dostępu do dotyczących go urzędowych dokumentów i zbiorów danych. Ewentualne ograniczenie tego prawa musi być określone ustawowo. Brak jest jednak jakiegokolwiek przepisu, który dopuszczałby pozbawianie strony postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej wglądu w Opracowania WIKP, będące podstawą wydania decyzji w ich sprawie. Niewątpliwie są to dowody o istotnym znaczeniu dla rozstrzygnięcia sprawy, gdyż w głównej mierze na nich Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców opiera swoje ustalenia co do sytuacji bezpieczeństwa oraz innych zindywidualizowanych zagrożeń w kraju pochodzenia strony.

Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców, zbierając materiał dowodowy w sprawie, w tym określone Opracowania WIKP, zobligowany jest więc do umieszczenia ich w aktach sprawy i udostępnienia do zapoznania się z nimi przez stronę postępowania, jeśli stanowią one podstawę wydania decyzji.

Należy ponadto zauważyć, że Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (wersja przekształcona) wprost wskazuje na **konieczność zapewnienia wnioskodawcom dostępu do “informacji z różnych źródeł (...), na temat ogólnej sytuacji panującej w krajach pochodzenia wnioskodawców oraz, w razie potrzeby, w państwach, przez które przejeżdżali oni tranzytem”**, w sytuacji gdy organ rozstrzygający uwzględnił te informacje przy podejmowaniu decyzji w sprawie ich wniosku (art. 12 ust. 1 lit. d) w zw. z art. 10 ust. 3 lit. b) dyrektywy).

Jednocześnie zwracamy uwagę, iż chociaż w teorii istnieje możliwość uzyskania dostępu do poszczególnych Opracowań WIKP w trybie dostępu do informacji publicznej, to czynność ta wykracza poza zakres postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej. Nie ma podstaw ku temu, aby wymagać od strony, żeby w celu skorzystania ze swojego prawa do czynnego udziału w postępowaniu, musiała wszczynać kolejną niezależną procedurę dostępu do informacji publicznej. Ponadto, o ile profesjonalni pełnomocnicy świadczący nieodpłatną pomoc prawną mogą mieć

¹ P. Przybysz [w:] Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz, wyd. XIII, Warszawa 2021, art. 73. Tak samo: Wojewódzki Sąd Administracyjny w Krakowie w wyroku z dnia 26 kwietnia 2021 r., III SAB/Kr 184/20.

wiedzę na temat takiej procedury, o tyle cudzoziemcy działający samodzielnie w swoich sprawach z dużym prawdopodobieństwem o takiej możliwości nigdy nie słyszeli i mogą opierać się jedynie na dokumentach zgromadzonych w aktach sprawy.

Jako organizacje społeczne działające na rzecz praw cudzoziemców i uchodźców w Polsce, zwracamy się z prośbą o powzięcie niezbędnych działań mających na celu przywrócenie prawidłowości prowadzenia postępowań w sprawie o udzielenie ochrony międzynarodowej oraz poinformowanie nas o podjętych krokach.

Z wyrazami szacunku,

Prezesa Zarządu
Katarzyna Słubik
(podpis elektroniczny)

Podpisani:

1. Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć, dr Katarzyna Przybysławska - Prezes Zarządu
2. Fundacja Instytut Państwa i Prawa, dr Tomasz Sieniow - Prezes Zarządu
3. Fundacja Ocalenie, Kalina Czarnóg - Członkini Zarządu
4. Stowarzyszenie na Rzecz Integracji Społeczeństwa Wielokulturowego Nomada, Magdalena Nazimek-Rakoczy - Prezesa Stowarzyszenia